

Jelen tananyag a Szegedi
Tudományegyetemen készült az Európai
Unió támogatásával. Projekt azonosító:
EFOP-3.4.3-16-2016-00014

PRAGMATIZMUS

Dr. habil. Krémer Sándor

I.TÉMA (OL-2): BEVEZETÉS – METAFIZIKAI KLUB – KÖZÖS ELVEK

A pragmatizmus tekintetében le kell szögeznünk, hogy sohasem tartozott a kanonizált filozófiai iskolák, mozgalmak közé. Széleskörű érdeklődéssel rendelkező filozófusait mindig is csupán **néhány közös elv** kapcsolta lazán egymáshoz, és ez érvényes a neopragmatizmusra is.

Már az 1870-es években a fiatal harvardi értelmiségiek esetében ez volt a helyzet. **Néhány közös elv kapcsolta csupán össze lazán Oliver Wendell Holmes Jr. (1841-1935), Chauncey Wright (1830-1875), Charles Sanders Peirce (1839-1914), William James (1842-1910) és mások gondolatvilágát is, amikor 1872-ben megalapították az ún. Metafizikai Klubot.** Lényegében közös nézeteket vallottak arról, hogy a Darwinizmus és az Amerikai Polgárháború (1861-1865) filozófiai következményeit le kellene vonni.

Ez a Metafizikai Klub, vagyis lényegében ez az értelmiségi baráti társaság képezte a közönségét Ch. S. Peircenek, amikor első alaklommal előadta számukra a pragmatikus maximát és a pragmatista elméletre vonatkozó egyéb gondolatait. Erre emlékezett vissza W. James, 1898-as kaliforniai, „Mi a Pragmatizmus?” című előadásai során. James ugyanis egyértelműen elismerte, hogy az eredeti ötlet Ch. S. Peirce érdeme.

A pragmatistáknál megtalálható, fent említett közös elvek az alábbiak:

- Minden pragmatista gondolkodó szerint ez a filozófia gyakorlatorientált filozófia. Vagyis az életünk egészét egyrészt dialógusnak, másrészt alapvetően olyan gyakorlatnak tekinti, amelyben még az elméletek is problémamegoldó szerszámnak minősülnek.
- a közösségi és az egyéni élet javítására törekvő meliorizmus jellemzi, és
- a legtöbb neopragmatista gondolkodó elfogadja a naturalizmus valamilyen formáját, illetve
- a világot állandóan változó viszonyok komplexumának tekintő pánrelacionizmust (azaz minden viszonszerű (nincs külön szubsztancia: „there is not intrinsic nature” R. Rorty) és folyamatjellegű, vagyis állandóan változik).
- Radikális empirizmus (azaz minden új ismeret a tapasztalatból származik, a fogalmak csak a tapasztalat általánosításai – kivétel: Richard Rorty!).
- Az igazság pragmatista felfogása, ami tehát nem azonos se az igazság eredeti korrespondencia, sem pedig koherencia elméletével. Az igazságfelfogás Rortynál egy átértelmezett, kibővített pragmatikus, koherencia (beszélő, interpretáló és a közösség háromszöge – vö. Krémer Sándor, 2016) igazságfelfogás.
- Ennek következménye egyfajta módszertani pluralizmus is, aminek értelmében tagadják bármilyen privilegizált filozófiai vagy tudományos módszer szükségességét, és úgy látják, hogy a megfelelő módszerek kiválasztását vagy létrehozását mindenkor a konkrét feladat elemzésére kell alapozni.

További olvasmányok:

- Hans Joas: *Pragmatism and Social Theory*. (Chicago & London: The University of Chicago Press, 1993)
- Louis Menand, *The Metaphysical Club: A Story of Ideas in America*. (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2001)
- *Pragmatizmus. A pragmatista filozófia megalapítóinak műveiből*. Szerk.: Szabó András György (ford.: Fehér Márta, Márkus György, Vajda Mihály), Budapest: Gondolat Kiadó, 1981.
- Boros János: „Pragmatizmus”. In: Boros Gábor (Szerk.): *Filozófia*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2007.
- Krémer Sándor, *A késői Richard Rorty filozófiája*. Szeged: JatePress, 2016.
- *Filozófia a globalizáció árnyékában: Richard Rorty*. (Ed.: Nyíró Miklós, Budapest: L'Harmattan – Magyar Filozófiai Társaság, 2010.)
- „Shusterman in Budapest” – An interview prepared by Alexander Kremer. In: *Aesthetic Experience and Somaesthetics*. (Alexander Kremer, editor) *Pragmatism Today*, Vol. 5, Issue 2, Winter 2014.
(http://www.pragmatismtoday.eu/winter2014/Pragmatism_Today_Volume5_Issue2_Winter2014.pdf)

Ellenőrző kérdések:

1. Mi az a Metafizikai Klub?
2. Melyek a tradicionális és a neopragmatizmus közös vonásai?